

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто сучасні проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Досліджено поняття «екологічний туризм», види екотуризму, правове забезпечення та основні тенденції розвитку екологічного туризму в Україні.

Ключові слова. Екотуризм, зелений туризм, сільський туризм.

Зараз екологічний туризм є одним із секторів, який найбільш динамічно розвивається в туристичній галузі. Саме поняття «екологічний туризм» для нашої країни відносно нове, хоча в країнах Західної Європи, США, Канаді, Австралії та інших такий вид відпочинку вже завоював велику популярність.

В даний час існує безліч визначень поняття «екологічний туризм». Міжнародний Союз охорони природи (МСОП) під екологічним туризмом розуміє «подорож з відповідальністю перед навколишнім середовищем по відносно непорушеним природним територіям з метою вивчення та насолоди природою і культурними пам'ятками, яке сприяє охороні природи, створює «м'який» вплив на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих жителів і отримання ними переваг від цієї діяльності». Всесвітній Фонд дикої природи визначає екологічний туризм як «... туризм, що включає подорожі в місця з відносно незайманою природою, з метою отримати уявлення про природні і культурно етнографічні особливості даної місцевості, яка не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, при яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення» [1].

Узагальнюючі всі розглянуті варіанти, можна виділити три основні компоненти екотуризму:

- «пізнання природи», тобто подорож припускає наявність елементів вивчення природи, отримання туристами нових знань, навичок;
- «збереження екосистем», тобто не лише відповідна поведінка групи на маршруті, але і участь туристів, туроператорів в програмах, заходах щодо захисту навколишнього середовища;
- «пошана інтересів місцевих жителів» - не тільки дотримання місцевих законів і звичаїв, але і внесок туризму в соціально-економічний розвиток.

У Законі України «Про туризм», який є основним регулятором у сфері туристичної діяльності, серед видів туризму виділено екологічний (зелений) і

сільський, а серед основних пріоритетних напрямів державної політики в галузі туризму – розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму [2].

Екологічний (зелений) туризм виник як альтернатива класичному курортному відпочинку. Адже, у світі спостерігається перехід від так званої SSS-моделі відпочику (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі LLL (Lore – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля) [3].

На думку А. Шевчук та Л. Шевчук, зелений туризм слід розглядати як такий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування особи в екологічно чистому середовищі з метою рекреації, відпочинку, природоохоронної діяльності, задоволення інших супровідних потреб. Фактично «зелений туризм» ототожнюється з терміном «екологічний туризм». Автори доводять принципове значення розвитку зеленого туризму в Україні. По-перше, важливо руйнувати у світі сприйняття України як екологічно небезпечної території після Чорнобильської катастрофи. По-друге, для населення нашої держави дуже важливо формувати екологічну культуру. Оскільки Україна тривалий період часу розвивалась як аграрна держава (це одна з небагатьох європейських держав, де сільське населення переважає міське), така ситуація сприяє розвитку зеленого туризму здебільшого в сільських поселеннях [4].

Для України сільський зелений туризм – нове поняття, хоча відпочинок на селі використовувався відомими українськими письменниками, художниками, артистами і політиками з давніх часів.

Розвитку сільського зеленого туризму в Україні сприяють такі фактори:

- зростаючий попит мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- відносно вільний сільський житловий фонд для прийому туристів,
- наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок;
- можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо [5].

Розвиток зеленого туризму в Україні носить характер зонального - райони розвитку цього виду туризму є традиційними. Нині на ринку в Україні розрізняють три види зеленого туризму:

– агротуризм – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовують в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженні на територію і регламентуванні різновидів розважального відпочинку;

– відпочинковий (відпочинок на селі) – базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні,

рекреаційні, історико- архітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості;

– екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку [6].

Україна має значні природні, кліматичні та рекреаційні ресурси для розвитку сільського туризму. Майже 15% території це зони відпочинку, гірські й приморські ландшафти, придніпровські зелені зони де чисті ріки, повітря, гори, де збережені національні традиції, фольклор, музеї, церкви й інші прекрасні архітектурні пам'ятники. Більшість 500 населених пунктів мають унікальну історико-культурну спадщину. Охороняється державою близько 30 національних і регіональних парків і садіб відомих діячів української культури. Таким чином, кожен регіон України характеризується своїм напрямком розвитку сільського туризму [7].

Як зазначають дослідники сільського зеленого туризму в Україні, сьогодні його розвиток обмежують і гальмують такі фактори:

- політико-економічна нестабільність у державі;
- відсутність належного правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- низький рівень інфраструктури та комунікацій;
- недостатній рівень кадрового та рекламно-інформаційного забезпечення;
- брак дешевих кредитів, які можуть бути використані як інвестиційний ресурс для модернізації об'єктів сільського туризму;
- несприятливе правове та економічне середовище для діяльності сільського населення [5-7].

Таким чином, для України екологічний туризм є стратегічною галуззю. Природний потенціал, історичне минуле, багата культурна спадщина, етнографічне розмаїття та вигідне геополітичне розташування створюють передумови для розвитку екологічного туризму в Україні. Однак, для подальшого розвитку цієї галузі необхідно вдосконалення правового забезпечення, покращення інфраструктури і комунікацій та залучення інвестицій.

Сорокіна Г. О. Екологічний туризм : навч. посіб. / Г. О. Сорокіна // Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Список використаних джерел:

1. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 206 с.

2. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 року № 324/95-ВР / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Олійник М. «Хто сприяє і що перешкоджає розвитку в Україні сільського зеленого туризму» – «Главред» 10.07.11
4. Шевчук А.В. Зелений туризм як середовище інноваційної діяльності / А.В. Шевчук, Л.Т. Шевчук // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка», 2017. – № 9-10. – С. 28–32.
5. Ігнатенко М. Питання розвитку рекреації півдня України / М.Г. Ігнатенко // Краєзнавство і туризм : освіта, виховання, стиль життя: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Реформа, 2008. – С. 118–119.
6. Мезенцева А. Зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / А. Мезенцева, А. Тофан // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – Режим доступу : jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1309/1336.
7. Волкова А. Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму як пріоритетної складової туристичної галузі України У ХХІ столітті / А. О. Волкова // Ефективна економіка, 2013. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4021>